บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ชีวิตของมนุษย์จะดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน อันได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ซึ่งปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ย่อมได้มาจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจากการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วจึงเกิดภาวะความต้องการใช้ปัจจัยพื้นฐานเพิ่มขึ้นตาม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้สภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์แสวงหาแนวทางที่จะดำรงชีวิตให้อยู่รอดตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยไม่คำนึงถึงความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งที่จะนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้โดยปราศจากความระมัดระวัง รอบคอบ ก่อให้เกิดปัญหาทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอและเสื่อมโทรมเร็วกว่าเวลาอันควร ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลจากการกระทำของมนุษย์ มนุษย์จึงต้องมีหน้าที่แก้ปัญหาร่วมกันเพื่อให้การดำเนินชีวิตเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เผชิญอยู่นี้ เป็นผลจากการที่มนุษย์ขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม นอกจากนี้มนุษย์ยังต้องประสบปัญหาอื่น ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์เอง เช่น อากาศเป็นพิษ มลภาวะทางเสียง ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เป็นต้น ปัญหาอันยิ่งใหญ่อีกประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างมากและเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งคือ ภาวะเรือนกระจก (Greenhouse Effect) ซึ่งต้นเหตุสำคัญคือ การเผาไหม้เชื้อเพลิง เช่น ถ่านหิน และน้ำมันเบนซิน ทำให้ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศเพิ่มขึ้น การผลิตสารพวกคลอโรฟลูโอโรคาร์บอน (CFC) เพื่อใช้ในเครื่องทำความเย็น น้ำหอม ฉีดจากกระป๋อง และสารเคมีที่ใช้ในการทำโฟม กลายเป็นตัวทำลายโอโซนในบรรยากาศ เมื่อสารคลอโรฟลูโอโรคาร์บอนเพิ่มปริมาณมากขึ้นในบรรยากาศ

มีผลทำให้ปริมาณโอโซนลดลง รังสีอุลตราไวโอเลตส่องถึงโลกได้ในปริมาณมากขึ้น นำไปสู่การเพิ่มอุณหภูมิของโลก ผลกระทบต่อมนุษย์อีกประการหนึ่งก็คือ ทำให้เกิดโรคมะเร็ง ผิวหนัง (สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2532 : 13)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวมานี้ เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ และเสื่อมโทรมไปตามระบบของธรรมชาติ หากมนุษย์รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม ก็จะสามารถชะลอความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมลงได้ แต่เนื่องจากมนุษย์ยังต้องการความอุดมสมบูรณ์ความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม มนุษย์จึงต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์เอง

ประเทศไทยกำลังพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Countries) ซึ่งการพัฒนาประเทศนี้จำเป็นต้องพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรภายในประเทศให้เหมาะสมและถูกวิธี กล่าวคือ เมื่อมีการนำมาใช้ก็ต้องมีการทดแทน เพื่อให้เกิดความสมดุล ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่พระราชทานในการเสด็จออกมหาสมาคม ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช 2529 เมื่อวันศุกร์ที่ 5 ธันวาคม 2529 (กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน, 2529) ดังนี้

> ...ทุกวันนี้ประเทศไทยมีทรัพยากรพร้อมมูล ทั้งทางทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ซึ่งเราสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์และเสถียรภาพอันถาวรของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญเราต้องรู้จักใช้ทรัพยากรเหล่านั้นอย่างชาญฉลาด คือ ไม่นำมาทุ่มเทใช้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หากแต่ระมัดระวังใช้ด้วยความประหยัดรอบคอบ ประกอบด้วยความคิด พิจารณาตามหลักวิชา เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม โดยมุ่งถึงประโยชน์แท้จริงที่จะเกิดแก่ประเทศชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว ...

จากพระราชดำรัสนี้ได้แสดงถึงความห่วงใยที่ทรงมีต่อประชาชนชาวไทยและอนาคตของประเทศชาติ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะต้องเตรียมตนเอง ทั้งในด้านความรู้ วิธีการ ความคิดอันมีเหตุผล ในการนำทรัพยากรไปใช้ให้เหมาะสมและถูกวิธี เพื่อเตรียมรับสภาพการณ์ในการพัฒนาประเทศไปสู่ยุคอุตสาหกรรมใหม่

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลร้ายแรง และสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนชาวไทย ที่สำคัญปัญหาหนึ่งก็คือ การตัดไม้ทำลายป่า อันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลอย่างร้ายแรงต่อชีวิตมนุษย์และสัตว์ป่า เพราะการตัดไม้ทำลายป่าทำให้เกิดการกัดเซาะพังทลายของหน้าดินและเพิ่มปริมาณตะกอนในแม่น้ำลำธาร ทำให้อัตราการไหลบ่าของน้ำลงสู่ลำน้ำอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้เกิดภาวะน้ำท่วมและสัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้จำนวนมากได้ถูกทำลายลงโดยฝีมือของคนไทยด้วยกัน มีผลเกิดขึ้นอันเป็นเหตุการณ์ร้ายแรง ดังเช่น กรณีน้ำท่วมภาคใต้ เมื่อปีพุทธศักราช 2531 ทำให้สูญเสียชีวิตผู้คนและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2531 : 74) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพป่าไม้ในประเทศไทยไว้ดังนี้

> ในปี 2528 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศ (ไม่นับรวมพื้นที่ปลูกยางพารา) เหลืออยู่เพียง 93.185 ล้านไร่ หรือเท่ากับ 149,096 ตารางกิโลเมตร ซึ่งคิดเป็น 29.05 % ของพื้นที่ประเทศ เมื่อปี 2504 คือ ย้อนหลังไปเพียง 24 ปี พื้นที่ป่าไม้ยังครอบคลุมพื้นที่ 53 % ของประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นที่ป่าไม้ได้ถูกทำลายลงถึง 45 % ภายในช่วงเวลาเพียงหนึ่งชั่วคน และการทำลายป่ายังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

นอกจากการตัดไม้ทำลายป่าแล้ว ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่แก่คนในสังคมเมืองและสังคมชนบท ยังมีอีกหลายประการ เช่น ปัญหาสารพิษจากโรงงานผลิตแบตเตอรี่ โรงงานผลิตถ่านไฟฉาย และโรงงานอุตสาหกรรมอื่น ๆ ปัญหาระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลไม่พอเพียง ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาอุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภค-บริโภค ปัญหาการขาดพื้นดินที่อุดมสมบูรณ์ในการทำกิน ปัญหาดินเค็ม ปัญหาอากาศเสีย ปัญหามลภาวะทางเสียง ซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรเร่งได้รับการแก้ไข โดยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐบาลและภาคเอกชน

สิ่งแวดล้อมที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นเพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ให้แก่ชาติบ้านเมือง เป็นสิ่งที่แสดงถึงฝีมือและความ

สามารถของบรรพบุรุษไทยและเป็นความภาคภูมิใจของคนไทย แต่ปัจจุบัน ศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ การละเล่นพื้นบ้าน กำลังถูกทำลายลงด้วยกาลเวลาและธรรมชาติ และในขณะเดียวกันก็ขาดความเอาใจใส่ดูแล ทำนุบำรุงให้อยู่ในสภาพที่ดี ขาดการอนุรักษ์สืบทอด เพราะขาดจิตสำนึกในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย เนื่องจากการขยายตัวของสังคม ระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและวัฒนธรรมต่างชาติ เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้น การสูญเสียโบราณวัตถุอันมีค่า การลักลอบตัดเศียรพระพุทธรูป การลักลอบขุดค้นโบราณวัตถุขายให้แก่นักเล่นของเก่า การเบียดบังเอาที่ดินบริเวณรอบ ๆ โบราณสถานมาปลูกสร้างอาคาร สร้างสถานที่ค้าขาย สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมทางด้านศิลป-วัฒนธรรมทั้งสิ้น

แนวทางแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านธรรมชาติและทางด้านศิลปกรรมนี้สามารถทำได้ โดยการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม สร้างค่านิยมที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่บุคคลทั่ว ๆ ไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการให้การศึกษาแก่นักเรียน เพราะการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างทัศนคติและจิตสำนึกให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาผู้เรียน ให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี รู้จักคิด รู้จักตัดสินใจแก้ปัญหา และเลือกแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมในการดำเนินชีวิต

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2520 อันเป็นแม่บทของการจัดการศึกษาของประเทศ ได้ระบุไว้ในหมวดที่ 1 ข้อ 9 โดยเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมว่า "ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ วิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรของประเทศ" และในหมวดที่ 6 ข้อ 56 ระบุไว้ว่า "รัฐพึงจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมตลอดจนเข้าใจเรื่องประชากรศึกษา" (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 5, 117) นอกจากนี้แผนพัฒนาการศึกษาศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ยังได้กำหนดมาตรฐานและวิธีดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาในเรื่องสิ่งแวดล้อมนี้ว่า "จัดการศึกษาให้เกิดความตระหนักในความสำคัญและเกิดกิจกรรมร่วมในการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง รักษาสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และป้องกันมิให้เกิดมลภาวะเพื่อรักษาอากาศบริสุทธิ์และลักษณะธรรมชาติที่เอื้อต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของประชาชน" (กระทรวง

ศึกษาธิการ 2529 : 64) ซึ่งสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนไว้ดังนี้ "ให้เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน" (กรมวิชาการ, 2533) ดังนั้นจะเห็นว่า การศึกษามีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นและเกิดจิตสำนึกที่จะร่วมมือกันช่วยแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมตามความสามารถของผู้เรียนในแต่ละระดับ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น เป็นวัยที่มีทักษะด้านต่าง ๆ เพียงพอที่จะคิด วิเคราะห์ มีเหตุผล สามารถตัดสินใจด้วยเหตุผลของตนเอง และรู้จักเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ จึงควรจัดการศึกษาให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ เพื่อให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อไป

การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในด้านการใช้ภาษาไทย หลักภาษาไทย และวรรณคดีไทย เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้นี้ไปใช้เป็นพื้นฐานที่จะศึกษาหาความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ ต่อไป ดังที่ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรัมพรรย์ (2523 : 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทยไว้ว่า "ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการศึกษาและเสาะแสวงหาความรู้ในสรรพวิทยาการสาขาต่าง ๆ " ดังนั้นนอกจากผู้เรียนจะเกิดความรู้แตกฉานในวิชาภาษาไทยแล้วยังสามารถนำความรู้ภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือศึกษาหาความรู้ในวิชาการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ทางด้านวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทางด้านวิทยาการใหม่ ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น คือ การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย โดยการสอดแทรกความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ ให้สัมพันธ์กับวิชาภาษาไทย (สุจริต เพียรชอบ 2530 : 154) และจากแนวทางดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าการสอดแทรกความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอนภาษาไทย ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1-3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเนื้อเรื่องทั้งหมดจำนวน 53 เรื่อง บางเรื่องมีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมปรากฏอยู่ดังเช่นเรื่อง คุณค่าพฤกษาชาติ แม่ศรีเรือน ตาลโตนด ชีวิตปลาช่อน บทร้อยกรองเรื่องวัฒนธรรม บทร้อยกรองเรื่อง ทุ่งข้าว เป็นต้น ครูภาษาไทยสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียนได้

ผู้วิจัยเป็นครูภาษาไทย และมีความสนใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก จึงได้วิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1-3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมที่ควรศึกษาอย่างยิ่งมี 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment) และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิเคราะห์เนื้อหาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมที่ได้ไปสร้างโครงการสอดแทรกความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อให้วิชาภาษาไทยมีส่วนช่วยปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

<u>วัตถุประสงค์ของการวิจัย</u>

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย 3 เล่ม ได้แก่ หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 เล่ม 2 และเล่ม 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อนำเสนอโครงการสอดแทรกความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

<u>ขอบเขตของการวิจัย</u>

1. งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จากหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1-3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นหนังสือเรียนภาษาไทย

วิชาบังคับตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

โดยมีเนื้อเรื่องทั้งหมด จำนวน 53 เรื่อง ตามระดับชั้น ดังนี้

มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 17 เรื่อง

มัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 18 เรื่อง

มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 18 เรื่อง

2. งานวิจัยนี้วิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 2 ประเภท คือ

2.1 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment)

2.2 สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment)

3. หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษสัมพันธ์ เล่ม 1-3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่นำมาวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยวิเคราะห์เฉพาะในส่วนที่เป็นเนื้อเรื่องเท่านั้น โดยไม่นำบทนำเรื่อง และกิจกรรมมาเกี่ยวข้องในการวิเคราะห์เนื้อหาเลย

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษสัมพันธ์ เล่ม 1-3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ วัน เวลา และสถานที่ ที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ หมายถึง การนำเอาหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษสัมพันธ์ เล่ม 1-3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมาพิจารณาอย่างละเอียด โดยพิจารณาสัดส่วนว่าหนังสือเรียนแต่ละเล่มนั้น มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นปริมาณเท่าใด ซึ่งพิจารณาจากความถี่หรือจำนวนครั้งที่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมปรากฏในหนังสือเรียนที่นำมาวิเคราะห์

2. หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือเรียนภาษาไทยวิชาบังคับ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา

ตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้แก่ หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษสัมพันธ์ เล่ม 1-3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3. สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบตัวเราทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment)

3.2 สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment)

4. แบบวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง บัญชีหัวข้อเนื้อหาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมที่ตั้งไว้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษสัมพันธ์ เล่ม 1-3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน รวมจำนวน 51 ข้อ ตอนที่ 1 ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment) จำนวน 26 ข้อ ตอนที่ 2 ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) จำนวน 25 ข้อ

5. คำที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง คำที่ให้ความหมายเกี่ยวกับความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมที่ตรงตามแบบวิเคราะห์เนื้อหาที่ตั้งไว้จำนวนหนึ่งคำ

6. ข้อความที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง ข้อความที่มีใจความเกี่ยวกับความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ที่ครบถ้วนบริบูรณ์ ตรงตามแบบวิเคราะห์เนื้อหาที่ตั้งไว้ ความยาวของข้อความที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับแนวคิดของเรื่องนั้น ๆ จำนวนหนึ่งข้อความ

7. การนำเสนอโครงการ หมายถึง การแสดงแนวทางในการจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสอดแทรกความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

8. การสอดแทรกความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอนภาษาไทย หมายถึง การสอนวิชาภาษาไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยการสอดแทรกความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมไว้ในเนื้อหาวิชา หลักภาษาไทย การใช้ภาษาไทย และวรรณคดีไทย ตามหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษสัมพันธ์ เล่ม 1-3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษสัมพันธ์ เล่ม 1-3

2. เป็นแนวทางแก่ครูภาษาไทยในการสอดแทรกความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

3. ช่วยส่งเสริมให้ครูภาษาไทยเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียนด้วย

4. เป็นแนวทางต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย